

ПОСТАНОВЛЕНИЕ

КАРАР

РБ 11.2021

№ 1546

Алабуга муниципаль районы Башкарма комитетының «2017-2021 елларга Алабуга муниципаль районы халкы арасында сәламәт яшәү рәвешен формалаштыру, алкоголь продукциясен, сыра һәм тәмәке куллануны киметү» муниципаль программасын раслау турында» 2017 елның 18 апрелендәге 473 номерлы карарына үзгәрешләр кертү хакында

Россия Федерациясе Бюджет кодексы, Татарстан Республикасы Алабуга муниципаль районы Башкарма комитетының «Алабуга муниципаль районы муниципаль программаларын эшләү, гамәлгә ашыру һәм нәтижәләлеген бәяләү тәртибе турындагы Нигезләмәне раслау хакында» 2014 елның 9 июлендәге 765 номерлы карары нигезендә, сәламәтлекне саклау һәм ныгыту, эчкечелекне профилактикалау һәм халыкның социаль сәламәт яшәү рәвешен формалаштыру, шул исәптән Алабуга муниципаль районында яшүсмерләрдә һәм яшьләрдә сәламәт яшәү рәвешен алып баруға мотивация булдыру максатларында, Татарстан Республикасы Алабуга муниципаль районы Башкарма комитеты

КАРАР БИРӘ:

1. Татарстан Республикасы Алабуга муниципаль районы Башкарма комитетының «2017-2021 елларга Алабуга муниципаль районы халкы арасында сәламәт яшәү рәвешен формалаштыру, алкоголь продукциясен, сыра һәм тәмәке куллануны киметү» муниципаль программасын раслау турында» 2017 елның 18 апрелендәге 473 номерлы карарына түбәндәге үзгәрешләргә кертергә:
  - 1.1. Карар исемендәге «2017-2021» сүзләрен «2017-2024 елларга» сүзләренә алмаштырырга;
  - 1.2. «2021-2024 елларга Алабуга муниципаль районы халкы арасында сәламәт яшәү рәвешен формалаштыру, алкоголь продукциясен,

сыра һәм тәмәке куллануны киметү» муниципаль программасын кушымта нигезендә яңа редакциядә расларга.

2. «Алабуга муниципаль районының Финанс-бюджет палатасы» МКУ (Э.И. Садыкова) муниципаль программа чараларын агымдагы финансылына бюджетын формалаштырганда, финанслауны күздә тотуны тәкъдим итәргә.
3. Әлеге карар рәсми рәвештә бастырып чыгарылырга тиеш.
4. Әлеге карарның үтәлешен контрольдә тотуны Алабуга муниципаль районы Башкарма комитеты җитәкчесенең социаль мәсьәләләр буенча урынбасары Л.Р. Ягудинага йөкләргә.

Житәкче

Л.Ф. Нургаянов

**2021-2024 елларга Алабуга муниципаль районы халкы
арасында сәламәт яшәү рәвешен формалаштыру,
алкоголь продукциясен, сыра һәм тәмәке куллануны
киметү буенча муниципаль программа**

Алабуга,
2021 ел

ПРОГРАММАНЫҢ ПАСПОРТЫ

Программаның исеме	«2021-2024 елларга Алабуга муниципаль районы халкы арасында сәламәт яшәү рәвешен формалаштыру, алкоголь продукциясен, сыра һәм тәмәке куллануны киметү» муниципаль программа (алга таба – Программа)
Программаны эшләү өчен төп нигез	«Татарстан Республикасы территориясендә алкоголь продукциясен ваклап сату вакытына, шартларына һәм урыннарына карата өстәмә чикләүләр һәм Татарстан Республикасының кайбер закон актларының үз көчләрен югалтуын тану турында» 2015 елның 6 мартындагы 10-ТРЗ номерлы Татарстан Республикасы Законының 2 статьясы, «Гражданның сәламәтлеген әйләнә-тирә тәмәке төтенә йогынтысыннан һәм тәмәке куллану нәтижәләреннән саклау турында» 2013 елның 23 февралендәге 15-ФЗ Федераль закон.
Программаның заказчысы	Татарстан Республикасы Алабуга муниципаль районы Башкарма комитеты
Программаны төп эшләүче	«Алабуга үзәк район хастаханәсе» ДАССУ (киләшү буенча)
Программаны төп башкаручылар	Алабуга муниципаль районы Башкарма комитеты (алга таба – Башкарма комитет), «АҮРХ» ДАССУ (киләшү буенча), «АМР Башкарма комитетының мәгариф идарәсе» МКУ, АМР Башкарма комитетының спортны үстерү секторы, АМР Башкарма комитетының яшьләр сәясәтен үстерү секторы, «АМР Башкарма комитетының мәдәният идарәсе» МКУ (киләшү буенча), массакүләм мәгълүмат чаралары (киләшү буенча), ЭЭБ (киләшү буенча)
Программаның максатлары	- Сәламәтлекне саклау һәм ныгыту, мәдәният дәрәжәсен һәм сәламәтлек потенциалын арттыру, вакытыннан алда үлүчеләр санын кискәтү, Алабуга муниципаль районы халкының уртача гомер озынлыгын һәм тормыш сыйфатын арттыру; - Алабуга муниципаль районы халкында, беренче чиратта, балалар, яшүсмерләр һәм яшьләр арасында сәламәт яшәү рәвешен формалаштыру. -
Программаның бурычлары	1. Халыкның төрле яшь төркемнәрендә (шул исәптән эчкечелек, алкоголь психозлары, наркомания һәм токсикоманияне дә кертеп, наркологик авыруларны да кертеп) таралуы һәм авырулар санының киметү; 2. Тәмәке тарту һәм хәмер куллануны таратуны киметү; 3. Алкоголь продукция, сыра, тәмәке куллануны киметү, эшләүче гражданның сәламәтлеген саклау, сәламәтлек культурасын формалаштыру өлкәсендә ижтимагый

	<p>сәламәтлекне саклау системасын, физик культура һәм спортны, мәгарифне үстерү;</p> <p>4. Норматив-методик базаны камилләштерү һәм профилактик эшчәнлекне оештыру;</p> <p>5. Халык арасында исерткеч эчемлекләр, сыра һәм тәмәке куллануны киметү буенча оешма, предприятиеләр, һәм учреждениеләр хезмәткәрләрен сәламәт яшәү рәвешен булдыру максатларыннан, кадрлар белән тәмин итү һәм укытуны оештыру;</p> <p>6. Алабуга муниципаль районында халык арасында алкогольле продукция, сыра, тәмәке куллануны киметүгә һәм сәламәт яшәү рәвешен формалаштыруга караган укытуның нәтижәле методологиясен эшләү.</p>																																																						
<p>Программаны тормышка ашыру вакыты</p>	<p>2017-2024 еллар</p>																																																						
<p>Еллар һәм финанслау чыганаclarы буенча бүлеп, Программаны финанслау күләме</p>	<p>Программаны финанслауның гомуми күләме түбәндәгеләр исәбеннән тәшкил итә:</p> <ul style="list-style-type: none"> - республика бюджетында - 360,0 мең сум, - АМР бюджеты – 332 616,7 мең сум, - бюджеттан тыш чаралар - 53,8 мең сум, шул исәптән еллар <table border="1" data-bbox="459 1081 1490 2045"> <thead> <tr> <th data-bbox="459 1081 671 1272">Финанслауны чыгымнары (мең.сум.)</th> <th data-bbox="671 1081 767 1272">2017</th> <th data-bbox="767 1081 863 1272">2018</th> <th data-bbox="863 1081 959 1272">2019</th> <th data-bbox="959 1081 1054 1272">2020</th> <th data-bbox="1054 1081 1150 1272">2021</th> <th data-bbox="1150 1081 1246 1272">2022</th> <th data-bbox="1246 1081 1342 1272">2023</th> <th data-bbox="1342 1081 1490 1272">2024</th> </tr> <tr> <td data-bbox="459 1272 671 1305">1</td> <td data-bbox="671 1272 767 1305">2</td> <td data-bbox="767 1272 863 1305">3</td> <td data-bbox="863 1272 959 1305">4</td> <td data-bbox="959 1272 1054 1305">5</td> <td data-bbox="1054 1272 1150 1305">6</td> <td data-bbox="1150 1272 1246 1305">7</td> <td data-bbox="1246 1272 1342 1305"></td> <td data-bbox="1342 1272 1490 1305">8</td> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td data-bbox="459 1305 671 1458">Республика бюджеты</td> <td data-bbox="671 1305 767 1458">45,0</td> <td data-bbox="767 1305 863 1458">45,0</td> <td data-bbox="863 1305 959 1458">45,0</td> <td data-bbox="959 1305 1054 1458">45,0</td> <td data-bbox="1054 1305 1150 1458">45,0</td> <td data-bbox="1150 1305 1246 1458">45,0</td> <td data-bbox="1246 1305 1342 1458">45,0</td> <td data-bbox="1342 1305 1490 1458">45,0</td> </tr> <tr> <td data-bbox="459 1458 671 1682">Алабуга муниципаль районы бюджеты</td> <td data-bbox="671 1458 767 1682">22588,7</td> <td data-bbox="767 1458 863 1682">23881,4</td> <td data-bbox="863 1458 959 1682">23582,9</td> <td data-bbox="959 1458 1054 1682">19628,0</td> <td data-bbox="1054 1458 1150 1682">13229,3</td> <td data-bbox="1150 1458 1246 1682">72926,7</td> <td data-bbox="1246 1458 1342 1682">77230,9</td> <td data-bbox="1342 1458 1490 1682">79138,2</td> </tr> <tr> <td data-bbox="459 1682 671 1839">Бюджеттан тыш</td> <td data-bbox="671 1682 767 1839">8,2</td> <td data-bbox="767 1682 863 1839">8,2</td> <td data-bbox="863 1682 959 1839">8,2</td> <td data-bbox="959 1682 1054 1839">8,2</td> <td data-bbox="1054 1682 1150 1839">8,2</td> <td data-bbox="1150 1682 1246 1839">3,2</td> <td data-bbox="1246 1682 1342 1839">3,2</td> <td data-bbox="1342 1682 1490 1839">3,2</td> </tr> <tr> <td data-bbox="459 1839 671 2045">БАРЛЫГЫ:</td> <td data-bbox="671 1839 767 2045">22641,9</td> <td data-bbox="767 1839 863 2045">23934,6</td> <td data-bbox="863 1839 959 2045">23636,1</td> <td data-bbox="959 1839 1054 2045">19681,2</td> <td data-bbox="1054 1839 1150 2045">13282,5</td> <td data-bbox="1150 1839 1246 2045">72974,9</td> <td data-bbox="1246 1839 1342 2045">77279,1</td> <td data-bbox="1342 1839 1490 2045">79186,4</td> </tr> </tbody> </table>	Финанслауны чыгымнары (мең.сум.)	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	1	2	3	4	5	6	7		8	Республика бюджеты	45,0	45,0	45,0	45,0	45,0	45,0	45,0	45,0	Алабуга муниципаль районы бюджеты	22588,7	23881,4	23582,9	19628,0	13229,3	72926,7	77230,9	79138,2	Бюджеттан тыш	8,2	8,2	8,2	8,2	8,2	3,2	3,2	3,2	БАРЛЫГЫ:	22641,9	23934,6	23636,1	19681,2	13282,5	72974,9	77279,1	79186,4
Финанслауны чыгымнары (мең.сум.)	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024																																															
1	2	3	4	5	6	7		8																																															
Республика бюджеты	45,0	45,0	45,0	45,0	45,0	45,0	45,0	45,0																																															
Алабуга муниципаль районы бюджеты	22588,7	23881,4	23582,9	19628,0	13229,3	72926,7	77230,9	79138,2																																															
Бюджеттан тыш	8,2	8,2	8,2	8,2	8,2	3,2	3,2	3,2																																															
БАРЛЫГЫ:	22641,9	23934,6	23636,1	19681,2	13282,5	72974,9	77279,1	79186,4																																															

	Программаны финанслау күләмнәре фаразлау характерында һәм чираттагы финанс елына һәм план чорына Татарстан Республикасы Алабуга муниципаль районы бюджетын формалаштыруны исәпкә алып ел саен төзәтмәләр кертергә (төгәлләштерелергә) тиеш.
Программаның максатларын һәм бурычларын тормышка ашыруның көтелгән соңгы нәтижәләре (нәтижәләрне бәяләү индикаторлары) һәм бюджет нәтижәлелеге күрсәткечләре	Халык арасында алкогольле продукция, сыра, тәмәке куллануны киметүгә һәм сәламәт яшәү рәвешен формалаштыруга карарта төп тормыш күнекмәләрен үстерү; Балалар һәм яшүсмерләр арасында психоактив матдәләр куллануга карата аңлылык дәрәжәсен күтәрү; Балалар һәм яшүсмерләр арасында наркотиклар куллану дәрәжәсен киметү; Халык арасында сәламәт яшәү рәвешен формалаштыру, исерткеч эчемлекләр, сыра һәм тәмәке куллануны киметү буенча культура-гигиена күнекмәләре тәрбияләү һәм халыкка тәрбия бирү сыйфатын күтәрү; Үз сәламәтлеген өчен халыкның җаваплылык дәрәжәсен күтәрү; халыкның сәламәтлеген яхшырту һәм үлем -китем, инвалидлар санын киметү.

1. Муниципаль программаны гамәлгә ашыру өлкәсенә тасвирлама, шул исәптән төп проблемаларны ачыклау

«2021 - 2023 елларга Татарстан Республикасы Алабуга муниципаль районында халык арасында сәламәт яшәү рәвешен формалаштыру, алкогольле продукция, сыра һәм тәмәке куллануны киметү» муниципаль программасы сәламәт яшәү рәвешен формалаштыруның бердәм системасын булдыру, бүгенге һәм киләчәк буыннарның сәламәтлегенә югары дәрәжәсенә ирешү, халыкның сәламәтлеген саклау һәм ныгыту, кеше потенциалын саклап калу һәм үстерү, Татарстан Республикасы Алабуга муниципаль районы халкының уртача гомер озынлыгын һәм сыйфатын арттыру белән бәйле рәвештә эшләнде.

Сәламәтлек торышы - ул социаль, психик, икътисадый һәм экологик иминлекнең мөһим күрсәткече, халыкның тормыш сыйфаты билгесе.

Сәламәтлекнең торышына әйләнә-тирә мохитнең һәм җәмгыятьнең иминлеге, торақ һәм туклану сыйфаты, тәмәке тарту таралу һәм алкоголь эчемлекләрен куллану, алкоголь эчемлекләрен, шул исәптән сыра сату күләме, тәмәке эшләнмәләрен сатып алу чыгымнары, физик культура белән шөгыльләнү мөмкинлеге, белем һәм керемнәр дәрәжәсе кебек төрле факторлар йогынты ясый.

Халыкның сәламәтлек проблемасы социаль-икътисадый характерга ия: беренчедән, халыкның сәламәтлек сыйфаты эшләүче гражданның хезмәт житештерүчәнлегенә турыдан-туры йогынты ясый; икенчедән, эшләмәүче

халык саны арту аркасында, эшкэ яраклы халыкка эш йөклэмәсе арта, бу социаль киеренкелекнең сәбәбе булып тора һәм керемнәрнең кимүенә, шулай ук эшләүче кешеләрнең тормыш дәрәжәсе начараюга итерә. Хәзерге вакытта төп проблемалар:

- туучылар санын арттыру, кан әйләнеше системасы авырулары, туберкулез, яман шешләр, агуланулар, имгәнүләр таралу, шул исәптән юл-транспорт һәлакәтләре вакытында алынган очраklar;

- эчкечелек, алкоголь психозлары, наркомания һәм токсикоманияне дә кертеп, наркологик авырулар булуы, яшьләр арасында асоциаль күренешләр;

- автотранспорт һәм предприятиеләр эшчәнлеге нәтижәсендә атмосфера пычрануы;

- эчкән суларның начар сыйфатлы булуы;

- калдыклар саны арту, аларны утильләштерү һәм эшкәртү зарурилыгы.

Халыкның сәламәтлеген ныгытуга һәм әйләнә-тирә мохитне савыктыруга юнәлдерелгән сәясәт формалаштыру, кешеләрнең үз сәламәтлекләренә һәм тирә-юндәгеләрнең сәламәтлегенә җаваплы карашын булдыру аша халыкның һәм киләчәк буынының сәламәтлек дәрәжәсен күтәрергә мөмкин. Районда яшәүчеләрнең сәламәт яшәү рәвеше алып баруы үлүчеләр саны кимүгә, шул исәптән хезмәткә яраклы халык арасында, төрле яшь төркемнәрендә, өлкәннәр арасында да, балалар арасында да авырулар санының кимүенә, инвалидлык буенча пенсиягә вакытыннан алда чыгу очраklarының кимүенә, авыруларны кисәтүгә һәм башлангыч стадияләрдә ачыклауга йогынты ясаычак. Сәламәт яшәү рәвеше, сәламәтлек саклау өлкәсендәге югары күрсәткечләр үлүчеләр саны кимүгә һәм туучылар саны артуга китерәчәк, бу районда демографик өзгәрткә уңай йогынты ясаычак. Инде 1975 елда ук БМОның Генераль ассамблеясе тарафыннан 28 сессиясендә рәсми төстә сәламәтлекләрен какшата торган наркотик дип танылды. Аның халыкка зыян китерә торган йогынтысы сатыла торган исерткеч эчемлек күләменә бәйле рәвештә арта. Бөтендөнья сәламәтлек саклау оешмасы экспертлары бәяләгәнчә, исерткеч эчемлекләр куллануның рөхсәт ителгән дәрәжәсен арттыру (жан башына елына 8 литр абсолют алкоголь (сусыз спирт) Милләт сәламәтлеге өчен гаять куркыныч булып тора һәм әлегә чик һәр литрның ир-атларда 11 ай һәм хатын-кызларда 4 ай гомерен ала. Дөньякүләм статистика нигезендә исерткеч эчемлек куллану 2 миллионга якин кешенең үлеменә һәм бөтен дөньяда ел саен чирләрнең 4 проценты барлыкка килүгә сәбәп булып тора.

Исерткеч эчемлекләргә чамадан тыш куллану демографик һәм социаль проблемаларның җыелуына сәбәп булып тора. Аларны чамадан тыш куллану кешеләрнең вакытыннан алда үлүменә китерә һәм җәмгыятьнең билгеле бер өлешен социаль деградацияләүнең төп сәбәпләренең берсе булып тора, ул жинаятьчелек, көч куллану, ятимлек, сәламәтлек начараюга китерә, инвалидлык һәм суицид очраklarы да шуннан чыгып арта бара. Шулай ук исерткеч эчемлекләргә күп куллану агуланып калуга гына түгел, ә бәлки үлемгә дә китерә. Үлемгә китерүне сәбәпләргә күп очракта бәхетсезлек, көчләү, йөрәк - кан тамырлары, онкология һәм башка чирләрдән килеп чыга, аны артык куллану явыз нияткә этәрә.

Тәмәке, шул исәптән тәмәке эшләнмәләре рәвешендә куллану халыкның сәламәтлегенә куркыныч яный. Тәмәке куллану һәм тәмәке төтене социаль, икътисади һәм экологик нәтижеләргә йогынтысы ясый.

Россия - тәмәке кулланучы иң зур өч илләр арасына керә. Бездә ир-атларның 70 проценты һәм хатын-кызларның 10 проценты тарта. Ел саен ил буенча тәмәке тартуга бәйле авырулардан 30000 артык кеше үлә. Егетләр арасында тәмәке куллануның киң таралуы 28-67 процент һәм кызлар арасында -15-55 процент тәшкил итә. Тәмәке тартучы кешенең гомере 10-25 елга кыскара.

Тәмәке куллану авыр йөрәк-кан тамырлары, бронхо-үпкә, ашказаны-эчәк, эндокрин һәм онкология авырулары, репродуктив Система авырулары һәм башка авырулар үсеше куркынычын арттыра.

Соңгы 5 елда тәмәке куллануның иң зур үсеше хатын-кызлар, балалар һәм яшүсмерләр арасында күзәтелә. Йөклелек вакытында тәмәке тартучыларның 40 проценттан артыгы тарта, бу авыру бала тапкан балалар санының артуына, йөклелекнең житмәве һәм иртә өзелүе артуга китерә. Халыкның 80 проценты көн саен пассив тәмәке тартуга дучар ителә. Тәмәке төтенендәге матдәләр агулы, мутагенными һәм канцероген үзлекләргә ия.

Яшьләр өчен исерткеч эчемлекләр, сыра һәм тәмәке куллануга каршы тору һәм сәламәт яшәү рәвешен формалаштыру өчен медицина профилактикасы кабинеты көчләре белән, табиб-наркологиалар гомуми белем бирү мәктәпләрендә укучылар өчен ел саен «Медицина белеме атнасы», «Балигъ булмаганнарны исерткеч эчемлекләренең зарарлы йогынтысыннан саклауда гаиләнең роле турында» ата-аналар конференцияләре үткәрелә. "Иллюзион» кинотеатрында ел саен укучы яшьләр өчен исерткеч эчемлекләр куллануны кисәтү буенча кинолекторий үткәрелә. 7-11 сыйныф укучылары өчен эчүчелек һәм наркоманиянең физик үсешкә һәм сәламәтлеккә йогынтысы турында әңгәмәләр үткәреләп, анда- 1114 кеше катнашты. Профилактик эш шулай ук шәһәрнең урта һөнәри оешмалары һәм югары уку йортлары укучылары һәм студентлары арасында видеофильм күрсәтелде «Эчкечелек, наркомания һәм тәмәке тартуның зыяны турында кисәтү» дигән темага үткәрелде. Жирле «Новая Кама» һәм «Алабуга Нуры» газеталарында эчкечелекне, тәмәке тартуны кисәтү һәм сәламәт яшәү рәвешен пропагандалау буенча макаләләр бастырылды. Ел дәвамында уку йортларында, сәламәтлек саклау учреждениеләрендә, массакуләм яшьләр чараларында, «Исерткеч эчемлекләр организмга йогынтысы», «Балаларны гаиләдә наркотиклардан саклайк» дигән белешмәлекләр таратылды.

ТР ССМ 2013 елның 5 июнендәге 904 номерлы һәм «Алабуга үзәк район хастаханәсе» ДАССУ 2013 елның 19 июнендәге 255 номерлы «Әйләнә-тирәдәге тәмәке төтене йогынтысыннан һәм тәмәке тарту нәтижеләреннән гражданнарның сәламәтлеген саклау турында» 2013 елның 23 февралендәге 15-ФЗ номерлы Федераль законның үтәү чаралары хакында» боерыгы нигезендә 2013 елның 1 июненнән башлап территорияләрдә һәм барлык биналарда дөвалау профилактикасы учреждениеләрендә тәмәке тарту тыела.

Дөвалау-профилактика учреждениеләрендә, шулай ук АМР сәламәтлек саклау учреждениеләре территориясеннән йөз метрдан кимрәк ераклыкта

тәмәке эшләнмәләрен ваклап сату тыела. Эш коллективларында «Гражданнарның сәламәтлеген әйләнә-тирә тәмәке төтененәң йогынтысыннан һәм тәмәке куллану нәтижәләреннән саклау турында» 2013 елның 23 февралендәге 15-ФЗ номерлы Федераль законның өйрәнү оештырылды. «Алабуга үзәк район хастаханәсе» ДАССУ хастаханәгә салганда кабул итү бүлегендә пациентларга «Әйләнә-тирәдәге тәмәке төтене йогынтысыннан һәм тәмәке тарту нәтижәләреннән гражданнарның сәламәтлеген саклау турында» 2013 елның 23 февралендәге 15-ФЗ номерлы Федераль законның үтәү хакында» боерыгы нигезендә, территориядә һәм ДПОның барлык бүлмәләрендә тәмәке тартуны тыю турында медицина ярдәме күрсәтүгә рөхсәт алган вакытта, пациентларга алдан ук хәбәр ителә.

Барлык дөвалау-профилактика учреждениеләрендә тәмәке тарту өчен махсус билгеләнгән урыннарда темасына төсле аншлаптар урнаштырылган: Федераль закон нигезендә, «Сәламәтлек саклау учреждениеләрендә тәмәке тарту тыела!», «Гражданнарның сәламәтлеген әйләнә-тирә тәмәке төтене йогынтысыннан һәм тәмәке тарту нәтижәләреннән саклау турында» Федераль закон нигезендә, «АҮРХ» ДССУ наркология бүлегендә елга 2 тапкыр 19 ноябрь-Халыкара тәмәке тартудан баш тарту көне һәм 31 май - Бөтендөнья тәмәке төтененнән башка көне «Ачык ишекләр көне» үткәрелә. Табиб-наркологиалар пациентларны консультатив кабул итүләр, кирәкле функциональ тикшеренүләр һәм дөвалау үткәрелә.

Башкарылган эшләрдән тыш, техник жиһазланышның түбән дәрәжәдә булуы, кызыксынган оешмалар персоналын тиешенчә әзерләү дәрәжәсе түбән булу сәбәпле, аның сыйфатын тәмин итү буенча күп кенә проблемалар бар. Өлеге программа матди-техник базаны яхшырту профилактик эшне камилләштерергә, сәламәт һәм куркынычсыз яшәү рәвеше культурасын формалаштыру, шул исәптән исерткеч эчемлекләр һәм тәмәке куллануны профилактикалау буенча эшнең яңа формаларын һәм методларын кертергә мөмкинлек бирәчәк.

2. Программаның төп максатлары һәм бурычлары, программа чаралары, көтелгән ахыргы нәтижәләргә тасвирлау, тормышка ашыру вакыты

Программаның төп максатлары булып түбәндәгеләр тора:

- сәламәтлекне саклау һәм ныгыту, мәдәният дәрәжәсен һәм сәламәтлек потенциалын арттыру, вакытыннан алда үлүчеләр санын кискәтү, Алабуга муниципаль районы халкының уртача гомер озынлыгын һәм тормыш сыйфатын арттыру;
- Алабуга муниципаль районы халкында, беренче чиратта, балалар, яшүсмерләр һәм яшьләр арасында сәламәт яшәү рәвешен формалаштыру.

Өлеге максатларга ирешү өчен түбәндәге бурычларны хәл итү күздә тотыла:

1. Халыкның төрле яшь төркемнәрендә (шул исәптән эчкечлек, алкоголь психозлары, наркомания һәм токсикоманияне дә кертеп, наркологик

- авыруларны да кертеп) таралуы һәм авырулар санының киметү;
2. Тәмәке тарту һәм хәмер куллануны таратуны киметү;
  3. Алкогольле продукция, сыра, тәмәке куллануны киметү, эшләүче гражданның сәламәтлеген саклау, сәламәтлек культурасын формалаштыру өлкәсендә ижтимагый сәламәтлекне саклау системасын, физик культура һәм спортны, мәгарифне үстерү;
  4. Норматив-методик базаны камилләштерү һәм профилактик эшчәнлекне оештыру;
  5. Халык арасында исерткеч эчемлекләр, сыра һәм тәмәке куллануны киметү буенча оешма, предприятиеләр, һәм учреждениеләр хезмәткәрләрен сәламәт яшәү рәвешен булдыру максатларыннан, кадрлар белән тәмин итү һәм укытуны оештыру;
  6. Алабуга муниципаль районында халык арасында алкогольле продукция, сыра, тәмәке куллануны киметүгә һәм сәламәт яшәү рәвешен формалаштыруга караган укытуның нәтижәле методологиясен эшләү.

Программа чараларын гамәлгә ашыру физкультура һәм спорт өлкәсендә чараларны арттыруга ирешергә мөмкинлек бирәчәк:

Сәламәт яшәү рәвешен пропагандалаучы чаралар саны: 2017 елда -100 берәмлек, 2018 елда - 150 берәмлек, 2019 елда - 200 берәмлек, 2020 елда - 250 берәмлек, 2021 елда - 300 берәмлек, 2022 елда - 350 берәмлек, 2023 елда -400 берәмлек, 2024 елда - 450 берәмлек.

Программа кысаларында чаралар белән тәмин ителгән халык саны процентларда: 2017-15%, 2018 елда-20%, 2019 елда - 25%, 2020 елда - 30%, 2021 елда-35% , 2022 елда-40%, 2023 елда -45%, 2024 елда - 50 % тәшкил итә.

Сәламәт яшәү рәвешендә эзерләнгән белгечләр саны: 2017 елда - 50 берәмлек, 2018 елда - 60 берәмлек, 2019 елда - 70 берәмлек, 2020 елда – 80 берәмлек, 2021 елда – 85 берәмлек, 2022 елда – 90 берәмлек, 2023 елда -95 берәмлек, 2024 елда - 100 берәмлек.

Сәламәт яшәү рәвешен социаль рекламалау күләме (реklamаның бөтен күләмнән өлеше) процентларда: 2017 елда-5 %. 2018 елда-6 %. 2019 елда - 7 %. 2020 елда - 8 %, 2021 елда - 9 %, 2022 елда - 10 %, 2023 елда -11%, 2024 елда - 12 % тәшкил итә.

Сәламәт яшәү рәвешен формалаштыручы массакүләм мәгълүмат чараларында материаллар күләме (барлык мәгълүмат материалларының өлеше) процентларда: 2017-1%, 2018 елда -1,5%, 2019 елда-2%, 2020 елда - 2,5%, 2021 елда - 3%, 2021 елда – 3,5 %, 2023 елда -4%, 2024 елда – 4,5 % тәшкил итә.

Программа 2017-2024 елларда гамәлгә ашырыла.

3. Программаны ресурслар белән тәэмин итүне нигезләү

<p>Еллар һәм финанслау чыганакалары буенча бүлеп, Программаны финанслау күләме</p>	<p>Программаны финанслауның гомуми күләме түбәндәгеләр исәбеннән тәшкил итә:</p> <ul style="list-style-type: none"> - республика бюджетында - 360,0 мең сум, - АМР бюджеты – 332 616,7 мең сум, - бюджеттан тыш чаралар - 53,8 мең сум, шул исәптән еллар 								
	<p>Финанслауның чыгымнары (мең.сум.)</p>	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
	1	2	3	4	5	6	7		8
	Республика бюджеты	45,0	45,0	45,0	45,0	45,0	45,0	45,0	45,0
	Алабуга муниципаль районы бюджеты	22588,7	23881,4	23582,9	19628,0	13229,3	72 926,7	77230,9	79138,2
	Бюджеттан тыш	8,2	8,2	8,2	8,2	8,2	3,2	3,2	3,2
	БАРЛЫГЫ:	22641,9	23934,6	23636,1	19681,2	13282,5	72974,9	77279,1	79186,4
<p>Программаны финанслау күләмнәре фаразлау характерында һәм чираттагы финанс елына һәм план чорына Татарстан Республикасы Алабуга муниципаль районы бюджетын формалаштыруны исәпкә алып ел саен төзәтмәләр кертергә (төгәлләштерелергә) тиеш.</p>									

4. Программаны гамэлгә ашыру механизмы

Программада катнашучылар эшчәнлеген гамэлгә ашыру һәм координацияләү өчен җаваплы орган булып Алабуга муниципаль районы Башкарма комитеты тора, ул «Алабуга үзәк район хастаханәсе» ДАССУ белән килешү буенча берлектә түбәндәгеләрне башкара:

- программа чаралары исемлеген, аларны тормышка ашыру чыгымнарын, шулай ук Программаны гамэлгә ашыру механизмын ачыклау буенча тәкъдимнәр эзерли;

- максатчан индикаторлар исемлеген һәм аларны кварталлап бүлүнә аныклай;

- программаны тормышка ашыру барышы турында хисап эзерли һәм аны законнарда билгеләнгән тәртиптә тапшыра.

Массакуләм мәгълүмат чаралары, Интернет челтәре аша, басма продукция һәм тышкы реклама чаралары аша, сәламәт яшәү рәвешен формалаштыруга юнәлдерелгән мәгълүмати-белем бирү кампанияләре уздыру юлы белән, халыкның мәдәни-күңел ачу тормышы элементлары аша, өлкән яшьтәге халыкның билгеле бер төркемнәрен диспансерлаштыру буенча чараларны актив гамэлгә ашыру юлы белән, тәмәке тарту, алкоголь куллануның сәламәтлеккә начар йогынты ясауы турында халыкка мәгълүмат бирүдә яшьләр, ижтимагый, дини оешмаларның катнашуын киңәйтү аша сәламәт яшәү рәвешен пропагандалау.

Хисап мәгълүматларын жыю һәм агрегацияләү буенча җаваплы булып - Татарстан Республикасы Алабуга муниципаль районы Башкарма комитеты тора.

Программаның социаль-икътисадый нәтижәләгән бәяләү

Программаны тормышка ашыруның социаль-икътисадый нәтижәләгән район халкының төрле төркемнәрендә авырулар саны кимүне, халык сәламәтлеген ныгытуны һәм тормыш сыйфатын күтәрүне, сәламәт яшәү рәвешенә, алкогольле продукция, сыра һәм тәмәке куллануны киметүгә юнәлтелгән профилактик чаралар белән халыкны тәмин итүне күздә тоту.

Программаның максатчан индикаторларына һәм күрсәткечләренә уңышлы ирешүне тәмин итү тиүбәндәгеләргә ирешергә мөмкинлек бирәчәк:

- халыкның сәламәтлеген саклауга һәм яхшыртуга ярдәм итүче ведомствоара мөнәсәбәтләрнең яңа системасын булдыруга;

- халыкның сәламәтлеге дәрәжәсен мониторинглауның нәтижәле системасын булдыруга;

- кискен факторларны һәм авыруларны профилактикалау турында халыкка мәгълүмат бирү системасын көчәйтүгә;

- граждандарның, ижтимагый берләшмәләренең, оешмаларның авыруларны профилактикалау һәм сәламәт яшәү рәвешен формалаштыру белән бәйләү инициативалары санын арттыруга;

- инвалидлык һәм мөнәсәбәтләрдәге киртәләргә бетерү, мөмкинлекләре чикләнгәннәргә шартлар булдыру, демографик вазгыятьне яхшырту, уртача гомер озынлыгын арттыру, вакытыннан алда үлүчеләр санын киметү, авырулар санын киметү, халыкны инвалидлык өчен шартлар тудыруга.

Программаны гамәлгә ашыру кысаларында өстәмә рәвештә шәһәрдә һәм районда демографик вазгыятьне яхшырту, вакытыннан алда үлүчеләр санын киметү, авырулар санын киметү, халыкны инвалидлык, уртача гомер озынлыгын арттыру тенденцияләрен өйрәнү планлаштырыла. Программаның максатчан индикаторларының һәм күрсәткечләренең әһәмияте түбәндәге таблицادا китерелгән.

Бәяләү индикаторлары.

п/п	Программаның максатчан индикаторларының һәм күрсәткечләренең әһәмияте								
	Программаның максатчан индикаторларының һәм күрсәткечләренең исеме	Программаны тормышка ашыру вакыты һәм этаплары							
		2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
1.	Сәламәт яшәү рәвешен пропагандалаучы чаралар саны	100	150	200	250	300	350	400	450
2.	Программа кысаларында чаралар белән колачланган халык өлеше	15%	20%	25%	30%	35%	40%	45%	50%
3.	Сәламәт яшәү рәвеше өлкәсендә эзерләнгән белгечләр саны	50	60	70	80	85	90	95	100
4.	Сәламәт яшәү рәвешен социаль рекламалау күләме (реklamаның бөтен күләмненнән өлеше)	5%	6%	7%	8%	9%	10%	11%	12%
5.	Сәламәт яшәү рәвешен формалаштыручы масса күләм мәгълүмат чараларында материаллар күләме (барлык мәгълүмат материалларының өлеше)	1%	1,5%	2%	2,5%	3%	3,5%	4%	4,5%

2017-2021 елларга Алабуга муниципаль районы халкы арасында сәламәт яшәү рәвешен формалаштыру, алкоголь продукциясен, сыра һәм тәмәке куллануны киметү» муниципаль программасы чаралары

№ т/б	Чаралар исеме	Үтәү вакыты (еллар)	Финанслау чыганаclarы (мең сумнарда)				Башкаручылар
			Муниципаль бюджет	Республика бюджеты	Бюджеттан тыш чыганаclar	Барлығы	
1	2	3	4	5	6	7	8
1.1	Ижтимагый берләшмәләрне жәлеп итеп, ведомство карамагындагы учреждениеләр (оешмалар) хезмәт коллективларында сәламәт яшәү рәвеше өчен хәрәкәт формалаштыру.	2017 2018 2019 2020 2021 2022 2023 2024					АМР Башкарма комитеты Алабуга шәһәре Башкарма комитеты (киләшү буенча) Предприятие һәм учреждение житәкчеләре (киләшү буенча)
1.1.2	ВУП профилактикалау өлкәсендә мәгълүмати-статистик база алып бару (балаларны, "хәвеф-хәтәр төркеме" гаиләләрен ачыклау, исәпкә алу, күзәтү һ.б.)	2017 2018 2019 2020 2021 2022 2023 2024					«АМР Башкарма комитетының мәгариф идарәсе» МКУ
1.1.3	Мәгариф учреждениеләрендә наркотикларга каршы агарту һәм сәламәт яшәү рәвешен	2017 2018 2019 2020					«АМР Башкарма комитетының мәгариф идарәсе» МКУ

	пропагандалау буенча дәрәсләр үткәругә юнәлдерелгән балалар һәм ата-аналар өчен уку программалары кергү	2021 2022 2023 2024					
1.1.4	Гомуми белем бирү учреждениеләрендә психоактив матдәләр һәм сәламәт яшәү рәвешен профилактикалау буенча мәгълүмати материаллар бастырып чыгару	2017 2018 2019 2020 2021 2022 2023 2024					«АМР Башкарма комитетының мәгариф идарәсе» МКУ
1.1.5	Педагогик хезмәткәрләр өчен заманча превентив технологияләр буенча уку семинар-тренингалары үткәрү	2017 2018 2019 2020 2021 2022 2023 2024		Агымдагы 30,0 30,0 30,0 30,0 30,0 30,0 30,0 30,0		Агымдагы 30,0 30,0 30,0 30,0 30,0 30,0 30,0 30,0	«АМР Башкарма комитетының мәгариф идарәсе» МКУ, «АҮРХ» ДАССУ (киләшү буенча)
1.1.6	Күмәк шартнамәләргә, учреждениеләрнең (оешмаларның) эчке хезмәт тәртибе кагыйдәләренә тәмәке тартудан баш тарткан һәм сәламәт яшәү рәвешен алып баручы хезмәткәрләрне матди бүләкләү чараларын кергү.	2017 2018 2019 2020 2021 2022 2023 2024					Предприятие һәм учреждение жетәкчеләре (киләшү буенча)

1.1.7.	Төрле сәүдә һәм жәмәгать туклануы объектларын исерткеч эчемлекләр реализацияләүне бозуларны ачыклау һәм кисәтүгә юнәлдерелгән комплекслы тикшерүләр оештыру	2017 2018 2019 2020 2021 2022 2023 2024					АМР БК сәүдә бүлеге Эчке эшләр бүлеге (киләшү буенча)
1.1.8	«Территориядә исерткеч эчемлекләргә ваклап сату вакытына, шартларына һәм урыннарына карата өстәмә чикләүләр һәм Татарстан Республикасының кайбер закон актларының үз көчләрен югалтуын тану турында» 2015 елның 6 мартындагы 10-ТРЗ номерлы Татарстан Республикасы законын гамәлгә ашыру	2017 2018 2019 2020 2021 2022 2023 2024					АМР БК сәүдә бүлеге Эчке эшләр бүлеге (киләшү буенча)
1.1.9	«Өйләнә-тирәдәге тәмәке төтенә йогынтысыннан һәм тәмәке тартуның нәтижеләрен саклау турында» 2013 елның 23 февралендәге 15-ФЗ номерлы Федераль закон нигезендә тәмәке тартуны тыю турындагы тамга	2017 2018 2019 2020 2021 2022 2023 2024					Предприятие һәм учреждение житәкчеләре (киләшү буенча)

	урнаштыру						
1.1.10	Тәмәке эшләнмәләрен тормышка ашыруны яшьләргә паспорт күрсәтү буенча контроль. 18 яшкә кадәрге затларга тәмәке эшләнмәләрен сатуны тыю	2017 2018 2019 2020 2021 2022 2023 2024					АМР БК сәүдә бүлгеге
1.1.11	Медицина хезмәтенең алкогольле бәйләлек булган затларны рухи реабилитацияләүне гамәлгә ашыручы традицион конфессияләр, ижтимагый берләшмәләр белән хезмәттәшлеге	2017 2018 2019 2020 2021 2022 2023 2024					«АҮРХ» ДАССУ (киләштерү буенча), Ижтимагый оешмалар (киләшү буенча)
1.1.12	Социаль куркыныч хәлдә булган гаиләләр белән сәламәт яшәү рәвешен формалаштыру буенча чаралар үткәрү	2017 2018 2019 2020 2021 2022 2023 2024					СОЦИАЛЬ ХЕЗМӘТ КҮРСӘТҮ ДӘҮЛӘТ АВТОНОМ УЧРЕЖДЕНИЕСЕ «Ышаныч» (киләшү буенча)
1.1.13	"Чиста һава белән сулйсыз» Бөтендөнья тәмәке төтене көне кысаларында төркем белән шөгыйльләну. Социаль	2017 2018 2019 2020			Үз акчалары 0,5 0,5 0,5 0,5 0,5	Үз акчалары 0,5 0,5 0,5 0,5 0,5	СОЦИАЛЬ ХЕЗМӘТ КҮРСӘТҮ ДӘҮЛӘТ АВТОНОМ УЧРЕЖДЕНИЕСЕ

	басымга каршы тору күнөкмөлөрөн формалаштыру	2021 2022 2023 2024			0,5 0,5 0,5	0,5 0,5 0,5	«Ышаныч» (килешү буенча)
1.1.14	БОС-технологий «Волна» «Экватор»-технологиялар кулланган дәресләр	2017 2018 2019 2020 2021 2022 2023 2024			Үз акчалары 0,5 0,5 0,5 0,5 0,5 0,5 0,5	Үз акчалары 0,5 0,5 0,5 0,5 0,5 0,5 0,5	СОЦИАЛЬ ХЕЗМӘТ КҮРСӘТҮ ДӘҮЛӘТ АВТОНОМ УЧРЕЖДЕНИЕСЕ «Ышаныч» (килешү буенча)
1.1.15	Яшьләр мохитендә квартал саен наркотикларга каршы мониторинг үткәрү (студентлар, эшче яшьләр анкеталаштыру, методик материаллар бастыру)	2017 2018 2019 2020 2021 2022 2023 2024					«Барс» яшьләр үзәге» МБУ (килешү буенча)
1.1.16	Яшьләр арасында психоактив матдәләр куллануны профилактикалау һәм сәламәт яшәү рәвешен пропагандалау буенча мәгълүмати материаллар эшләрү	2017 2018 2019 2020 2021 2022 2023 2024					«Барс» яшьләр үзәге» МБУ (килешү буенча)

II. Яшьләр арасында тәмәке эшләнмәләрен, алкогольле продукция һәм сыра куллануны профилактикалау							
2.1	Алабуга муниципаль районы территориясендә бердәм федераль Балалар ышаныч телефоны ярдәмендә ашыгыч психологик телефон ярдәм күрсәтү	2017 2018 2019 2020 2021 2022 2023 2024					«Шанс-Омет» мәдәният БКУ ППМС МБУ (киләшү буенча)
2.1.1.	Реклама мәгариф учреждениеләрендә, шәһәр урамнарында бердәм балалар ышаныч телефоны	2017 2018 2019 2020 2021 2022 2023 2024					«Шанс-Омет» мәдәният БКУ ППМС МБУ (киләшү буенча)
2.1.2	Тәрбияләнүчеләр һәм «хәвеф-хәтәр төркеме» укучылары өчен сенсор жиһазлар кулланып коррекцион үстерү дәресләре үткәрү	2017 2018 2019 2020 2021 2022 2023 2024					«Шанс-Омет» мәдәният БКУ ППМС МБУ (киләшү буенча)
2.1.3	Ата-аналар һәм педагоглар өчен балаларны тәрбияләү, үстерү һәм укыту проблемалары буенча көндөзгә шәхси консультация бирү	2017 2018 2019 2020 2021 2022 2023					«Шанс-Омет» мәдәният БКУ ППМС МБУ (киләшү буенча)

		2024					
2.1.4	Балалар белән коррекция-үстерү дәресләрен тәрбияләнүчеләр һәм "хәвеф-хәтәр төркеме" укучылары өчен "БОС" психоэмоциональ коррекциясе кабинеты жиһазларыннан файдаланып үткөрү	2017 2018 2019 2020 2021 2022 2023 2024					«Шанс-Омет» мәдәният БКУ ППМС МБУ (киләшү буенча)
2.1.5	Ата-аналар жыельшлары кысаларында «Мәктәпкәчә яшьтәге наркоманияне профилактикалау» тәрбияләнүчеләрнең ата-аналары өчен семинарлар циклы	2017 2018 2019 2020 2021 2022 2023 2024					«АМР Башкарма комитетының мәгариф идарәсе» МКУ
2.1.6	«Наркотиксыз тормыш» яшүсмерләр өчен төркем консультацияләре	2017 2018 2019 2020 2021 2022 2023 2024					«Шанс-Омет» мәдәният БКУ ППМС МБУ (киләшү буенча)
2.1.7	Ата-аналар жыельшлары кысаларында «Баламның киләчәге» ата-аналар өчен семинарлар циклы	2017 2018 2019 2020 2021 2022 2023 2024					«АМР Башкарма комитетының мәгариф идарәсе» МКУ

2.1.8	Гомуми белем бирү учреждениеләрендә, махсулаштырылган кабинетларда, наркомания, тәмәке тарту, эчкечелекне профилактикалау буенча күргәзмәләр оештыру	2017 2018 2019 2020 2021 2022 2023 2024					«АМР Башкарма комитетының мэгариф идарәсе» МКУ
2.1.9	Наркотикларга каршы чаралар һәм акцияләр үткәрүне оештыру: • Бөтендөнья тәмәке көне • Анкета уздыру • Минем шәһәр һәм микрорайон тәмәкесез; • Балаңның күзләренә кара; • Бөтендөнья СПИДка каршы көрәш көне; • СПИД корбаннарын искә алу көне; • Акция - безгә безнең киләчәгебез кадерле; • Кояш, Һава һәм су – безнең иң яхшы дуслар; • Мин спортны начар гадәتلәргә альтернатива буларак сайлыйм.	2017 2018 2019 2020 2021 2022 2023 2024					«АМР Башкарма комитетының мэгариф идарәсе» МКУ, «АҮРХ» ДАССУ (киләшү буенча)
2.1.10	«Үсмер» операциясе һәм «Яшүсмер игътибары» операциясе	2017 2018 2019 2020 2021 2022					«АМР Башкарма комитетының мэгариф идарәсе» МКУ

		2023 2024					
2.1.11	Спорт туризмын үстерү	2017 2018 2019 2020 2021 2022 2023 2024					"Юлдаш" балалар һәм яшүсмерләр туризмы үзәге (килештерүләр буенча)
2.1.12	Спорт-техник юнәлешне үстерү	2017 2018 2019 2020 2021 2022 2023 2024					Балалар техник ижат үзәге (килешү буенча)
2.1.13	«Мөстәкыйль балалар» проектында катнашучы ирекле (волонтерлык) хәрәкәтен, профилактика отрядларын һәм ВУП профилактикалау акцияләрендә катнашу	2017 2018 2019 2020 2021 2022 2023 2024					"АМР Башкарма комитетының мәгариф идарәсе" МКУ, АМР Башкарма комитетының спортны үстерү секторы Эчке эшләр бүлегенә (килешү буенча)
2.1.14	Мәгариф өлкәсендә, шул исәптән балалар һәм яшьләрнең ялын,	2017 2018 2019					"АМР Башкарма комитетының мәгариф идарәсе"

	сәламәтләндрүен, мәшгульлеген оештыру буенча чараларны гамәлгә ашыру (мәктәп яны лагерьялары)	2020 2021 2022 2023 2024					МКУ, АМР Башкарма комитетының спортны үстерү секторы
2.1.15	Мәктәпкәчә белем бирү һәм гомуми белем бирү учреждениеләрендә балаларны рациональ (баланслы) туклануны оештыру: - барлык мәктәп укучылары, шул исәптән өлкән сыйныфлар өчен түләүсез һәм (яки) ташламалы кайнар ризык белән тәэмин итү; - төрле комплекслардан файдаланып, мәктәп укучыларының туклану рационын мәжбүри витаминлаштыруны гамәлгә ашыру.	2017 2018 2019 2020 2021 2022 2023 2024	22588,7 23881,4 23582,9 19628,0 13229,3 72926,7 77230,9 79138,2			22588,7 23881,4 23582,9 19628,0 13229,3 72926,7 77230,9 79138,2	«АМР Башкарма комитетының мөғариф идарәсе» МКУ

2.1.16	<p>Сәламәт яшәү рәвешен формалаштыру буенча акцияләр</p> <ul style="list-style-type: none"> • Сәламәтлек көннәре • Медицина, хокукий, героик-патриотик белемнәр атналыгы • Фәнни-гамәли конференцияләрдә катнашу • Сыйныф сәгатьләре • Кинолекторияләр 	<p>2017 2018 2019 2020 2021 2022 2023 2024</p>					<p>«АҮРХ» ДАССУ (киләштерү буенча), "АМР Башкарма комитетының мәгариф идарәсе" МКУ, Ветераннар советы (киләшү буенча)</p>
2.1.17	<p>Сәламәт яшәү рәвешен пропагандалау, зарарлы гадәтләрне, шул исәптән тәмәке тартуны, алкоголь продукциясен һәм сыра</p>	<p>2017 2018 2019 2020 2021 2022 2023</p>					<p>«ТАТМЕДИА» «Алабуга яңалыклар хезмәте» АЖ (киләшү буенча)</p>

	куллануны профилактикалау мөсьөлөлөрөн массакүлөм мөгьлүмат чараларында ай саен яктырту	2024						
2.1.18	Социаль тернөклөндөрүгө мохтаж балигь булмаганнар өчен махсулаштырылган учреждениелөрдө күргөзмөлөр, балалар рөсемнөре конкурслары, тэмөке тартуны, алкогольле продукция һәм сыра куллануны профилактикалау буенча стена газеталары чыгаруны оештыру	2017 2018 2019 2020 2021 2022 2023 2024			Үз акчалары 5,0 5,0 5,0 5,0 5,0 - - -	Үз акчалары 5,0 5,0 5,0 5,0 5,0 - - -	«Яңа йорт» социаль приоты дөүлөт бюджет учреждениесе (килешү буенча)	
2.1.19	Хокук саклау органнары хөзмөткөрлөре, медицина хөзмөткөрлөре белән очрашулар	2017 2018 2019 2020 2021 2022 2023 2024			Үз акчалары 0,5 0,5 0,5 0,5 0,5 0,5 0,5	Үз акчалары 0,5 0,5 0,5 0,5 0,5 0,5 0,5	«Астра» үзөгө дөүлөт автоном социаль хөзмөт күрсөтү учреждениесе (килешү буенча)	
2.2	Спорт - савыктыру чаралары (күнелле стартлар, без сөламөт яшәү рөвөше өчен, мин спортны сайлыым). Акцияләр эзерләү һәм үткөрү. Халык арасында	2017 2018 2019 2020			Үз акчалары 1,2 1,2 1,2 1,2	Үз акчалары 1,2 1,2 1,2 1,2	«Астра» үзөгө дөүлөт автоном социаль хөзмөт күрсөтү учреждениесе (килешү буенча)	

	листовкалар таралу	2021 2022 2023 2024			1,2 1,2 1,2	1,2 1,2 1,2	
2.2.1	Эңгәмэләр үткөрү: сәламәт яшәү рәвешен пропагандалау (балалар арасында авырулар санын, наркоманияне, токсикоманияне, алкогольизмны профилактикалау).	2017 2018 2019 2020 2021 2022 2023 2024			Үз акчалары. 0,5 0,5 0,5 0,5 0,5 0,5 0,5 0,5	Үз акчалары. 0,5 0,5 0,5 0,5 0,5 0,5 0,5 0,5	«Астра» үзәге дәүләт автоном социаль хезмәт күрсәтү учреждениесе (киләшү буенча)
2.2.2	Тәмәке тарту, исерткеч эчемлекләр һәм сыра куллануның зыяны турында мәгълүмат, видеолекторийлар һәм башка чаралар оештыру	2017 2018 2019 2020 2021 2022 2023 2024					«Өлкәннәр һәм инвалидлар өчен интернат-йорт» дәүләт социаль хезмәт күрсәтү учреждениесе (киләшү буенча)
2.2.3	Сәламәтлек саклау оешмаларының наркология кабинетларында тәмәке тартудан баш тарту мәсьәләләре буенча консультацияләр оештыру.	2017 2018 2019 2020 2021 2022 2023 2024					"АРҮХ" ДАССУ (киләшү буенча)

2.2.4	Сәламәт яшәү рәвешен пропагандалау, тәмәке тартуның, исерткеч эчемлекләр һәм сыра куллануның зыяны турында басма продукция чыгаруны һәм (яки) тиражлауны оештыру.	2017 2018 2019 2020 2021 2022 2023 2024		15,0 15,0 15,0 15,0 15,0 15,0 15,0 15,0		15,0 15,0 15,0 15,0 15,0 15,0 15,0 15,0	"АРҮХ" ДАССУ (киләшү буенча)
2.2.5	Хокук, исерткеч эчемлекләр, тәмәке тартуны профилактикалау һәм сәламәт яшәү рәвешен пропагандалау буенча видеоматериалларны тиражлау	2017 2018 2019 2020 2021 2022 2023 2024					"АРҮХ" ДАССУ (киләшү буенча)
2.2.6	Алабуга телевидениесенен «АЯХ» телеканалында Социаль эһәмиятле авыруларны профилактикалау мәсьәләләре буенча лицензияле видеороликлар трансляциясе	2017 2018 2019 2020 2021 2022 2023 2024					"АРҮХ" ДАССУ (киләшү буенча)
2.2.7	«Сәламәт яшәү рәвеше өчен», " Алкоголь һәм тәмәке-кешегә дошман!" , "Алкоголь һәм тәмәке-кешегә дошман! һ. б.	2017 2018 2019 2020 2021 2022 2023 2024					«АМР Башкарма комитетының мәдәният идарәсе» МКУ

2.2.8.	“Музыкаль академия” гомуми белем бирү учреждениеләре укучылары өчен сәламәт яшәү рәвешен профилактикалау буенча.	2017 2018 2019 2020 2021 2022 2023 2024					«АМР Башкарма комитетының мәдәният идарәсе» МКУ
2.2.9	Тәмәке тартуны профилактикалау буенча киновикториналар, балигъ булмаганнар арасында алкогольизмны кискәтү буенча белгеч чакыруы белән, кызларны сәламәт бала тууга эзерләү кысаларында Гаилә планлаштыру буенча белгеч белән берлектә	2017 2018 2019 2020 2021 2022 2023 2024					«АМР Башкарма комитетының мәдәният идарәсе» МКУ
2.2.10	“Без сәламәт яшәү рәвешле яклы” - рәсем конкурсы.	2017 2018 2019 2020 2021 2022 2023 2024					«АМР Башкарма комитетының мәдәният идарәсе» МКУ
2.2.11	Медицина профилактикасы кабинеты медиклары катнашында «Сәламәтлек» мәнфәгатьләре буенча клуб утырышы: - авыл китапханәләрендә клубның күчмә	2017 2018 2019 2020 2021 2022 2023					«АМР Башкарма комитетының мәдәният идарәсе» МКУ

	утырышларын оештыру	2024					
2.2.12	Спорт - көне	2017 2018 2019 2020 2021 2022 2023 2024					«АМР Башкарма комитетының мәдәният идарәсе» МКУ
2.2.13	«Сәламәтлек өчен күңелле көй»: музыкаль викторина	2017 2018 2019 2020 2021 2022 2023 2024					«АМР Башкарма комитетының мәдәният идарәсе» МКУ
2.2.14	"Физкультурага-Ура!" викторина	2017 2018 2019 2020 2021 2022 2023 2024					«АМР Башкарма комитетының мәдәният идарәсе» МКУ
2.2.15	«1 март - Халыкара наркомания һәм наркобизнеска каршы көрәш көне": китап күргәзмәләре циклы һәм мәгълүмати буклетлар чыгару	2017 2018 2019 2020 2021 2022 2023 2024					«АМР Башкарма комитетының мәдәният идарәсе» МКУ

2.2.16	"Наркотиклар узмаячак!" акция	2017 2018 2019 2020 2021 2022 2023 2024					«АМР Башкарма комитетының мәдәният идарәсе» МКУ
2.2.17	«Гасыр йөреше»: мәгълүмат көне	2017 2018 2019 2020 2021 2022 2023 2024					«АМР Башкарма комитетының мәдәният идарәсе» МКУ
2.2.18	«Тормышны алып китүче сынаулар»: презентация слайд-	2017 2018 2019 2020 2021 2022 2023 2024					«АМР Башкарма комитетының мәдәният идарәсе» МКУ
2.2.19	"Синең сайлау": яшүсмерләр арасында анкеталаштыру	2017 2018 2019 2020 2021 2022 2023 2024					«АМР Башкарма комитетының мәдәният идарәсе» МКУ
2.3	«7 апрель-Бөтендөнья сәламәтлек көне»: китап	2017 2018					«АМР Башкарма комитетының

	күргәзмәләре циклы һәм мәғлүмати буклетлар чыгару	2019 2020 2021 2022 2023 2024					мәдәният идарәсе» МКУ
2.3.1	"Сәламәтлек өчен 1000 Совет": китап укучылар ФАП фельдшеры белән очрашу	2017 2018 2019 2020 2021 2022 2023 2024					«АМР Башкарма комитетының мәдәният идарәсе» МКУ
2.3.2	"Сәламәтлек дәресе витаминнардан": сәламәтлек сәгәте	2017 2018 2019 2020 2021 2022 2023 2024					«АМР Башкарма комитетының мәдәният идарәсе» МКУ
2.3.4.	"Сәламәтлек иле": уен сәяхәт	2017 2018 2019 2020 2021 2022 2023 2024					«АМР Башкарма комитетының мәдәният идарәсе» МКУ
2.3.4	"31 май-Бөтендөнья тәмәкесез көн": китап күргәзмәләре циклы һәм мәғлүмати буклетлар чыгару	2017 2018 2019 2020 2021 2022 2023					«АМР Башкарма комитетының мәдәният идарәсе» МКУ

		2024					
2.3.5	"Тәмәке гаепләнә": мәғълүмати әңгәмеләр циклы	2017 2018 2019 2020 2021 2022 2023 2024					«АМР Башкарма комитетының мәдәният идарәсе» МКУ
2.3.6	"Рәхмәт, юк" -чара: спорт- сәгәте	2017 2018 2019 2020 2021 2022 2023 2024					«АМР Башкарма комитетының мәдәният идарәсе» МКУ
2.3.7	"Китап һәм газета тәмәке урынына": әдәби сәгать	2017 2018 2019 2020 2021 2022 2023 2024					«АМР Башкарма комитетының мәдәният идарәсе» МКУ
2.3.8	«26 июнь – Халыкара наркоманиягә каршы көрәш көнө»: китап күргәзмәләре циклы һәм мәғълүмати буклетлар чыгару	2017 2018 2019 2020 2021 2022 2023 2024					«АМР Башкарма комитетының мәдәният идарәсе» МКУ
2.3.9	«Без каршы!»-балалар: наркотикларга каршы акция	2017 2018					«АМР Башкарма комитетының

		2019 2020 2021 2022 2023 2024					мәдәният идарәсе» МКУ
2.3.10	"Үз сәламәтлегенә бегермә": тематик сәгать	2017 2018 2019 2020 2021 2022 2023 2024					«АМР Башкарма комитетының мәдәният идарәсе» МКУ
2.3.11	"Үзгәңне саклау өчен белергә": социологик сораштыру	2017 2018 2019 2020 2021 2022 2023 2024					«АМР Башкарма комитетының мәдәният идарәсе» МКУ
2.3.12	"Мин спортны сайлыым»: балалар рәсеме сәгәте	2017 2018 2019 2020 2021 2022 2023 2024					«АМР Башкарма комитетының мәдәният идарәсе» МКУ
2.3.13	"Спорт орбитасында"- уен- ярыш	2017 2018 2019					«АМР Башкарма комитетының мәдәният

		2020 2021 2022 2023 2024					идарәсе» МКУ
2.3.14	«1 декабрь - Бөтөнөнъя СПИД белән көрәш көне»: китап күргәзмәләре циклы һәм мәғлүмати буклетлар чыгару	2017 2018 2019 2020 2021 2022 2023 2024					«АМР Башкарма комитетының мәдәният идарәсе» МКУ
2.3.15	«Алынма»: яшүсмерләр өчен уен программасы	2017 2018 2019 2020 2021 2022 2023 2024					«АМР Башкарма комитетының мәдәният идарәсе» МКУ
2.3.16	«Бирешмә»: яшыләр белән әңгәмәләр циклы	2017 2018 2019 2020 2021 2022 2023 2024					«АМР Башкарма комитетының мәдәният идарәсе» МКУ
2.3.17	"Куркырга кирәкми, белергә кирәк": сораулар һәм җаваптар сәгатә (табиб-нарколог белән очрашу)	2017 2018 2019 2020					«АМР Башкарма комитетының мәдәният идарәсе» МКУ

		2021 2022 2023 2024					
2.3.18	"Сайлау һәрвакыт синең артыңда": сәгать-уйланулар	2017 2018 2019 2020 2021 2022 2023 2024					«АМР Башкарма комитетының Мәдәният идарәсе» МКУ
2.3.19	Яшүсмерләр клубларында бердәм балалар ышаныч телефонына хәбәр итү	2017 2018 2019 2020 2021 2022 2023 2024					«Барс» яшьләр үзәге» МБУ (киләшү буенча)
2.4	Сәламәт яшәү рәвешен формалаштыру буенча акцияләр, конкурслар үткәрү	2017 2018 2019 2020 2021 2022 2023 2024					«Барс» яшьләр үзәге» МБУ (киләшү буенча)
2.4.1	Наркоконтроль һәм наркология кабинеты хезмәткәрләре катнашында наркотикларга каршы һәм алкогольгә каршы кинолекторийларны даими үткәрү	2017 2018 2019 2020 2021 2022 2023 2024					«Барс» яшьләр үзәге» МБУ (киләшү буенча)
2.4.2	Шәһәр студентлары	2017					«Барс» яшьләр

	арасында наркотикларга каршы тору буенча видеороликлар конкурсы үткөрү	2018 2019 2020 2021 2022 2023 2024					үзәге» МБУ (килешү буенча)
2.4.3	Яшүсмерләр клубларында наркотикларга каршы тору стендларын рәсмиләштерү	2017 2018 2019 2020 2021 2022 2023 2024					«Барс» яшьләр үзәге» МБУ (килешү буенча)
III. Спорт һәм массакүләм физик культураны үстерү чаралары							
3.1	Халыкның төрле яшь төркемнәре арасында ел әйләнәсендә комплекслы чаралар, спартакиадалар, ярышлар оештыру	2017 2018 2019 2020 2021 2022 2023 2024					АМР Башкарма комитетының спортны үстөрү секторы
3.1.2	Физик культура һәм спорт чаралары буенча мөмкинлекләре чикләнган затларны физик тернәкләндерү һәм социаль адаптацияләү чараларын тормышка ашыру	2017 2018 2019 2020 2021 2022 2023 2024					АМР Башкарма комитетының спортны үстөрү секторы
3.1.3	Бозда шәһәрнең баш наркологы Голубев В. С.	2017 2018					«Барс» яшьләр үзәге» МБУ

	белән наркотикларга каршы очрашулар оештыру	2019 2020 2021 2022 2023 2024					(килешү буенча)
3.1.4.	Укыту программасының төп бүлекләре буенча мәктәп укучыларының спорт буенча Спартакиадасын оештыру һәм үткәрү: - баскетбол - волейбол - жиңел атлетика - чаңгы ярышлары - йөзү футбол	2017 2018 2019 2020 2021 2022 2023 2024					"АМР Башкарма комитетының мәгариф идарәсе" МКУ, Мәгариф учреждениеләре житәкчеләре (килешү буенча)
3.1.5	Ел сәен «Физик культура» буенча муниципаль олимпиаданы оештыру һәм үткәрү	2017 2018 2019 2020 2021 2022 2023 2024					"АМР Башкарма комитетының мәгариф идарәсе" МКУ, Мәгариф учреждениеләре житәкчеләре (килешү буенча)
3.1.6	"Физик культура" буенча республика олимпиадасында катнашу	2017 2018 2019 2020 2021 2022 2023 2024					"АМР Башкарма комитетының мәгариф идарәсе" МКУ, Мәгариф учреждениеләре житәкчеләре

							(килешү буенча)
3.1.7	Яшьләр эшләре һәм спорт идарәсе үткәргән барлык спорт чараларында катнашу	2017 2018 2019 2020 2021 2022 2023 2024					"АМР Башкарма комитетының мәгариф идарәсе" МКУ, Мәгариф учреждениеләре житәкчеләре (килешү буенча)
3.1.8	ГТО комплексын кертү	2017 2018 2019 2020 2021 2022 2023 2024					"АМР Башкарма комитетының мәгариф идарәсе" МКУ, Мәгариф учреждениеләре житәкчеләре (килешү буенча)
БАРЛЫГЫ		2017 2018 2019 2020 2021 2022 2023 2024	22588,7 23881,4 23582,9 19628,0 13229,3 72926,7 77230,9 79138,2	45,0 45,0 45,0 45,0 45,0 45,0 45,0 45,0	8,2 8,2 8,2 8,2 8,2 3,2 3,2 3,2	22641,9 22934,6 23636,1 19681,2 13282,5 72974,9 77279,1 79186,4	

--	--	--	--	--	--	--